

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

VII.510.80.2018.AJK

Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości

Ministerstwo Sprawiedliwości
Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa

W dniu 6 grudnia 2018 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej: ETPCZ) wydał wyrok w sprawie *Słomka przeciwko Polsce* (nr skargi 68924/12). W wyroku tym uznał, że kara porządkowa 14 dni pozbawienia wolności dla Pana Adama Słomki za naruszenie powagi sądu, które nastąpiło w chwili ogłoszenia wyroku, stanowiła naruszenie prawa do wolności wyrażania opinii. Poza stwierdzeniem ograniczenia swobody wypowiedzi, ETPCZ zaakcentował również kwestię naruszenia prawa do rzetelnego postępowania sądowego wobec skarżącego w postępowaniu powadzonym przed sądem krajowym.

ETPCZ zauważył, iż karę porządkową wymierzył skarżącemu ten sam skład sądu, którego powadze skarżący miał wcześniej uchybić. Nie zostało przeprowadzone w tej mierze żadne odrębne postępowanie, a skarżący nie miał możliwości przedstawienia swych argumentów. Nadto, wymierzono mu najwyższy wymiar kary porządkowej przewidziany w przepisach prawa polskiego. Jakkolwiek skarżącemu przysługiwało odwołanie od postanowienia o wymierzeniu kary porządkowej, postępowanie odwoławcze nie miało wpływu na uchybienia stwierdzone na etapie wcześniejszym i nie mogło ich konwalidować. Nadto, zażalenie skarżącego zostało rozpatrzone już po tym, jak odbył całość kary

porządkowej 14 dni pozbawienia wolności. Tym samym możliwość złożenia zażalenia i przeprowadzenia kontroli odwoławczej postanowienia sądu pierwszej instancji nie miała żadnego praktycznego wpływu na wymiar i wykonanie kary pozbawienia wolności.

W związku z rzetelnością procesu Trybunał wskazał, że zaniepokojenie może wzbudzić akumulacja różnych ról procesowych, w jakich wystąpił sąd przy wymierzeniu skarżącemu kary porządkowej. Z jednej strony sąd ten działał jako podmiot oskarżający, a z drugiej jako podmiot rozstrzygający o zarzucie naruszenia powagi sądu. Okoliczność ta mogła wzbudzić wątpliwości co do braku bezstronności sądu w świetle orzecznictwa Trybunału i konwencyjnych standardów rzetelnego procesu¹. Tym samym, w ocenie Trybunału, w przedłożonej sprawie doszło do naruszenia art. 6 i 10 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (dalej: Konwencja).

Zbliżone stanowisko zajął Trybunał w wyroku z dnia z 3 lipca 2012 r. w sprawie *Lewandowski przeciwko Polsce* (skarga nr 66484/09). Skarga ta dotyczyła zarzutu braku bezstronności ze strony sądu rozpatrującego sprawę obrazy sądu oraz zarzutu naruszenia wolności wyrażania opinii skarżącego. Trybunał zauważył, że decyzja o ukaraniu karą porządkową sprowokowana została krytyką skierowaną przez skarżącego pod adresem sędziego orzekającego w przedmiocie udzielenia przerwy w odbywaniu kary pozbawienia wolności. Sędzia ten orzekał jednocześnie, jednoosobowo, o zastosowaniu środka przewidzianego w ustawie *Prawo o ustroju sądów powszechnych*.

Decyzja o ukaraniu karą porządkową zapadła bezpośrednio po wniesieniu przez skarżącego zażalenia, zawierającego sporne treści. Dlatego też nie miał on możliwości obrony bądź wyjaśnienia swojego stanowiska. Sytuacja powyższa pozostawała, w ocenie Trybunału, w sprzeczności z właściwym podziałem ról procesowych oraz zasadą, w myśl której nikt nie może być sędzią we własnej sprawie. Jednocześnie Trybunał zwrócił uwagę, że decyzja w przedmiocie ukarania skarżącego karą umieszczenia w celi izolacyjnej podlegała natychmiastowemu wykonaniu, zaś jego zażalenie w tym przedmiocie, choć uwzględnione przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku, nie miało żadnego praktycznego znaczenia. W ocenie Trybunału powyższe przemawiało za przyjęciem, iż w sprawie tej

¹ Por. K. Warecka, „Adam Słomka wygrał w Strasburgu. Omówienie wyroku ETPC z dnia 6 grudnia 2018 r., 68924/12 (Słomka)”, LEX/el. 2018.

doszło do naruszenia wymogu bezstronności sądu. Tym samym Trybunał uznał, że doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji.

O potrzebie zapewnienia wolności wypowiedzi na gruncie *Prawa o ustroju sądów powszechnych* wypowiadał się także Sąd Najwyższy. W postanowieniu z dnia 27 marca 2014 r., sygn. akt WZ 28/13, stwierdził, że „Sędzia jako przedstawiciel władzy sądowniczej pełni służbę publiczną i orzekając w wielu sprawach o różnym, często znacznym stopniu skomplikowania stanu faktycznego i prawnego, musi liczyć się z krytycznymi uwagami, bywa, że niezasadnymi, wypowiedzianymi pod jego adresem przez osoby niezadowolone z decyzji procesowych podejmowanych w toku rozpoznania sprawy”.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, wskazane wyroki Trybunału jednoznacznie wskazują, że sposób ukształtowania mechanizmu wymierzania kar porządkowych przez sądy jest problemem strukturalnym i wymaga pilnej zmiany art. 49 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2018 r., poz. 23 ze zm.)².

Zgodnie z obecnym brzmieniem tego przepisu, „w razie naruszenia powagi, spokoju lub porządku czynności sądowych albo ubliżenia sądowi, innemu organowi państwowemu lub osobom biorącym udział w sprawie, sąd może ukarać winnego karą porządkową grzywny w wysokości do 3000 złotych lub karą pozbawienia wolności do czternastu dni; osobie pozbawionej wolności, w tym także tymczasowo aresztowanej, można wymierzyć karę przewidzianą w przepisach o wykonywaniu kary pozbawienia wolności albo w przepisach o wykonywaniu tymczasowego aresztowania”.

Możliwość stosowania przez sąd sankcji w celu utrzymania i przywrócenia ładu procesowego oraz ochrony praw wszystkich uczestników procesu przed poważniejszymi naruszeniami ich praw stanowi zastaną praktykę sądową. Przewidziane w ustawie kary wymierzone w ramach policji sesyjnej mogą jednak stanowić dotkliwą ingerencję w życie osoby ukaranej, szczególnie dotyczy to kary pozbawienia wolności, ingerującej w jedną z najważniejszych wartości, jaką jest wolność (art. 41 ust. 1 Konstytucji RP). Surowość możliwych do zastosowania kar porządkowych należy skonfrontować z zasadami

² Por. E. Świątochowska, „Kamiński: Mamy strukturalny problem z karami porządkowymi orzeganymi przez sądy”, <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/1387116,kary-porzadkowe-orzekane-przez-sady.html>, data ostatniego dostępu: 7.01.2019 r.

wynikającymi z Konwencji, z których wynika, iż sąd, który zostaje dotknięty działaniami naruszającymi jego cześć nie jest sądem obiektywnym³.

Z uwagi na powyższe, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2018 r., poz. 2179), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o podjęcie odpowiedniej inicjatywy legislacyjnej w tym zakresie. Proszę o poinformowanie mnie o zajętych w niniejszej sprawie stanowiskach.

³ Ibidem.